

# Slovesa tvořená ze sloves (modifikace)

## změna vidu/způsobu slovesného děje

VID

nedoková – dokonavá

násobenost

ZPŮSOB sl. děje (AKTIONSART)

Fázovost

Rozměr děje

Míra děje

Zdrobnělost a úsilnost

Účinnost

Snahovost

## VID

- A. Dokonavost: příponami předponami
- 1. nedokonavá (imp.)(sedět)
- 2. dokonavá (perf.) sednout vysedět
- B. Násobenost
- 1. nenásobená
- 2. násobená sedat
- a)opakovací (frekventativa) sedívat
- b) podílná (distributiva) posedět si

## Způsob slovesného děje (Aktionsart)

- není GK běžná v české gramatické tradici
- sémantická klasifikace sloves
- propojen s GK vidu
- stejné formální prostř. (prefixy, sufixy + se/si)

## AKTIONSART

- **slovotvorba (modifikace významu slovesa)**
- **lexikálně sémantické skupiny** – ingresiva (počátek děje), evolutiva (počáteční fáze děje), delimitativa (krátké trvání děje), rezultativa (odpovídají vid. prefig. protějškům), terminativa (konfektiva) (průběh celého děje), perdurativa (proces trvající určitou dobu), finitiva/kompletiva (konečnou fázi děje), egresiva (konec děje), exhaustiva (trvání děje až do konce), totální (zcela, úplně), saturativa (trvání děje až do

uspokojení subjektu), extenziva (hodně, často, dlouho), kumulativa (uchopení blíže neurčené kvantity objektu), intenziva (vysoká kvantifikace děje), excesiva (nadměrnou intenzitu/trvání děje s nežádoucím výsledkem), distributiva (několikanásobný průběh děje), atenuativa (oslabená intenzita děje), semelaktiva/okamžitá (jednorázový průběh děje časově minimalizovaný), momentální, iterativa/frekventativa (opakovanost děje), deminutiva komitativa (doprovodný děj), frekventativa (několikanásobný průběh bodového děje), stativa (stavová), dekurziva (kontinuální probíhání děje), mutativa (přijímání vlastnosti)

## ZPŮSOB SLOVESNÉHO DĚJE (AKTIONSART)

- A. Fázovost
  - 1. počínací (ingresivní)            vyběhnout
  - 2. končící (finitní)                doběhnout
  - 3. omezovací (terminativní) proběhnout se
- B. Rozměr děje
  - 1. okamžitá (momentální) sednout
  - 2. trvací (durativní)                sedět

## ZPŮSOB SLOVESNÉHO DĚJE (AKTIONSART) – II.

- C. Míra děje
  - 1. malá míra                         poposadit
  - 2. velká míra                        nasedět se
- D. Zdrobnělost a úsilnost
  - 1. zdrobnělá                         běžkat
  - 2. úsilná                                žadonit

## ZPŮSOB SLOVESNÉHO DĚJE (AKTIONSART) III.

- E. Účinnost
  - účinná (kauzativa)            sadit    posadit
- F. Snahovost
  - snahová (deziderativní) kupovat

## více k teoret. pozadí

- Šmilauer, V.: Novočeské tvoření slov, Praha : SPN, 1971. s. 159 nn.
- ÚK
- studijní materiály (IS)

## OPĚTOVACÍ (iterativa)

- IV. tř. prosit/trpět (sázet) > III. tř. kupovat  
obalit – obalovat, koupit – kupovat, odhalit – odhalovat, rozdělit/  
rozdílet – rozdělovat  
vyprávět – vypravovat, uprosit – uprošovat, umocnit – umocňovat,  
zahladit – zahlazovat, slíbit – slibovat, prosadit – prosazovat,  
udržet – udržovat, zvážit - zvažovat...

## Iterativa

- V./I. tř. dělat/mazat – III. tř. kupovat  
(okousat – okusovat, požádat, požadovat, zakázat – zakazovat,

## Iterativa

- II. tř. tisknout – III. tř. kupovat  
napřáhnout – napřahovat,

## Iterativa

- tř. – V. tř. dělat  
vylézt – vylézat, zamést – zametat, vybrat – vybírat, zaprat –  
zapírat, prodrat – prodírat, ustlat – ustýlat, hnát – honívat,  
zatéct – zatékat, propéct – propékat, umlít – umílat, potřit –  
potírat, umřít - umírat

## Iterativa

- II. tř. – V. tř. dělat

vzpomnět – vzpomínat, usnout – usínat, sepnout – spínat, začít – začínat, ocitnout se – ocítat se, dotknout – dotýkat, uschnout – usychat, vymknout – vymykat,

## Iterativa

- III. tř. – V. tř. dělat

pokryt – pokrývat, vysát – vysávat, prohrát – prohrávat, vyrýt – vyrývat, usmát se – usmívat se, zalít – zalívat, umýt – umývat, zachvět se – zachvívat se,

## Iterativa

- prosit – sázet

ztratit se – ztrácet se, opustit – opouštět, sjezdit – sjíždět, zarazit - zarážet,

## Iterativa

- I. tř. nést – IV. tř. nosit

- nést- nosit, vést – vodit, jít – chodit, hnát – honit, lézt – lozit, vézt – vodit, (mřít – mořit),

## Frekventativa (opakovací)

- V. tř. dělat/ IV. tř. prosit, trpět, sázet/ .... -ávat, -ívat

dělat – dělávat, honit – honívat, bílit – bílívat, trpět – trpívat, sázet – sázívat, nosit – nosívat, vodit – vodívat, chodit, chodívat, .. hrát – hrávat,

Velmi rozvinutý a poměrně pravidelný způsob tvoření

## Okamžitá (momentánní)

- IV./V. tř.(I.tř.) – II. tř. -nout  
(ječet – jeknout, vřeštět – vřísknout,  
couvat – couvnout, rýpat – rýpnout,  
vrhat – vrhnout, vrzat – vrznout)

## Deminutiva

- cupat – cupkat, tlapat – tlapkat, spát – spinkat, hajat - hajinkat

## Úsilná (intenzivní)

- čoudit – čadit, čmárat – čárat, čmuchat – čuchat, šplíchat – šplouchat,
- žádat – žadonit, žebrat – žebronit, bouřit - burácet

## Účinná (kauzativní)

- kořenová samohláska 0 – o, a, u  
mřít – mořit, vřít – vařit, bdít - budít
- kořenová samohláska e – o, a  
téci – točit, ležet – položit, sedět - posadit
- kořenová samohláska i – ě, oj  
viset – pověsit, pít – napojit